

«BIOLOGIYANI O'QITISHNING UMUMIY MAZMUNI VA METODLARI»

Masharipova Guli Muxtarbekovna

Xiva tuman 12-umumiyl o'rta ta'lif mifikat

Biologiya fani o'qituvchisi

Annatsiya: Biologiya o'quv fanining mazmuni dialektik-materialistik nuqtai nazardan yoritilishi, o'quvchilar tomonidan organik olam va unda sodir bo'ladigan o'zgarishlarni tushunibgina qolmasdan, balki tirik organizmlarda boradigan hayotiy jarayonlarning mohiyati.

Kalit so'zlar: Biologik sistema, ekologik sistmlar, e'tiqodlar yig'indisi, ilmiy tasavvurlar.

Biologiyani o'qitishda avvalo, o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish va rivojlantirish uchun biologiyaning asosiy g'oya, nazariya, qonuniyatlarini va tushunchalari, amaliyot, halq xo'jaligining turli tarmoqlarida tutgan o'rni? biologik bilimlarni o'zlashtirishning ahamiyati bilan tanishtirish nazarda tutiladi va shu orqali ularda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish va rivojlantirish, insonning tabiat va jamiyatga ongli munosabatini tarkib toptirish, shuningdsk kelgusidagi kasbiy faoliyati bilan uzviy bog'langan xolda ta'lif-tarbiyaviy tizim vujudga keltiriladi. Mazkur tizim o'zida o'quvchilar tomonidan o'quv fanlari mazmunidagi bilim, ko'nikma va malakalarni mustahkam o'zlashtirishlari barobarida, ilmiy dunyoqarash va tafakkurni shakllantirish va rivojlantirish masalalarini mujassamlashtiradi.

Biologiya o'quv kursini o'rganish tabiatdagi biologik ob'ektlarning tuzilishi, rivojlanishi va hayot faoliyati qonuniyatlarini tushunishga olib keladi. Bu bilimlar o'quvlarning ilmiy dunyoqarashi va e'tiqodlari tizimini tashkil etadi. O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashi biologik qonuniyatlarini «tabiat-inson jamiyat» munosabatlarining tarixiy rivojlanish nuqtai nazaridan tushunishga asoslanadi. «Ilmiy dunyoqarash» tushunchasiga biologiya o'qitish metodikasining turli manbalarida turlicha yondoshilgan. Jumladan,

B.E.Raykov ilmiy dunyoqarash tushunchasini «dunyo haqidagi bilimlar majmuasi» V.V. Vsesvyatskiy «tabiatga nisbatan to'g'ri qarashlar majmuasi», N.M.Verzilin va V.M.Korsunskaya «insonning atrof muxitga munosabati, jamoa va jamiyatdagi xulq-atvorini aniqlaydigan ilmiy tasavvurlar va tushunchalar tizimi» deb ta'rif berganlar. Ushbu fikrlarga didaktikaning tarixiy va mantiqiy rivojlanishning metodologik qonuniga muvofiq yondoshildi, ya'ni mazkur olimlar tadqiqot o'tkazgan vaqtdagi fan va ijtimoiy rivojlanish darajasiga moyil bo'lib, o'sha davr uchun eng muhim e'tiqod sanalgan. Hozirgi axborotlar globallashgan va respublikamiz mustaqillikka erishgan davrda yuqorida kayd etilgan fikrlar mazmunan eskirganligini qayd etish zarur Pedagogik ensiklopediyada «ilmiy dunyoqarash falsafiy, ilmiy, siyosiy, iqtisodiy, xuquqiy, ahloqiy, estetik ideallar va e'tiqodlar yig'indisi, insonning moddiy borliq haqidagi qarashlari majmuasi xisoblanib, shular asosida inson

tabiat va ijtimoiy muhitga o'z munosabatini namoyon etadi» deb ta'rif berilgan.Uzluksiz ta'lim tizimida biologiyani o'qitishning uzviyligi va izchilligini ta'minlash maqsadida tayyorlangan va tajriba-sinovdan o'tkazilgan me'yoriy xujjatlarni tahlil qilish mazkur o'quv fanini o'qitishda quyidagi o'zaro bog'lanuvchi uch yo'nalishga bo'linganligini ko'rsatdi:

Organizm - biologik sistema;

Ekologik sistsmalar;

Organik olam evolyutsiyasi;

O'quvchilarning barcha biologik o'quv fanlaridan o'zlashtirgan bilim, ko'nikma va malakalarini umumlashtirish bilan bir qatorda, bilimlarni tizimga solish, ilmiy dunyo qarashni shakllantirish va rivojlantirish kabi muhim vazifalarni hal etishi maqsadga muvofiq.Biologiyani o'qitishda o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini rivojlantirishga asos bo'ladigan tushunchalarni quyidagi guruhlarga ajratish mumkin:

Bioliya o'quv fanining mazmuni dialektik-materialistik nuqtai nazardan yoritilishi, o'quvchilar tomonidan organik olam va unda sodir bo'ladigan o'zgarishlarni tushunibgina qolmasdan, balki tirik organizmlarda boradigan hayotiy jarayonlarning mohiyati, mazkur jarayonlarga ta'sir ko'rsatadigan omillar, tirik organizmlarning yashash muhitiga moslashishi va hilma-hilligining sabablarini anglaydilar.O'qitishning bu shaklda tashkil etilishi o'quvchilarning faktlar, hodisalarning o'zaro bog'liqligi ustida mulohaza yuritishiga yordam beradi. Mulohaza yuritish talabalarning o'quv materialini ongli va puxta o'zlashtirishiga imkon yaratib, ularning ilmiy dunyoqarashi, mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini tarkib toptirish va rivojlantirishga zamin tayyorlaydi.Hulosa qilib aytganda, biologiyani o'qitishda, o'quvchilarning barkamolligini ta'minlash, tabiat va ijtimoiy muhitga nisbatan ongli munosabatini namoyon etishi, falsafiy, ilmiy, siyosiy, iqtisodiy, xuquqiy, axloqiy, estetik ideallar va e'tiqodlar yig'indisi, shuningdek, moddiy borliq haqidagi qarashlariga muayyan o'zgartirishlar kiritish, ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish, ilmiy dunyoqarashini shakllantirish va rivojlantirish maqsadida pedagogik va axborot texnologiyalardan o'z o'rnida va samarali foydalanish zarur.

FOYADANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.A.T.G'ofurov ,Tolipova J. umumiyl biologiyani o'qitishning norasmiy usul va shakllari,Toshkent 1990 y.45 b.
2. A.T.Gofurov,M.Maxkamov –Botanikadan ekskursiyalar o'tkazish metodikasi, O'qituvchi 1991 y.22b.
3. A.T.Gofurov,S.Xabirova Biologiyadan sinfdan tashqari mashg'ulotlar O'qituvchi ,1990y. 105b.
4. Mavlonov O., Azimov J. Zoologiya. Akademik litseylar uchun darislik. Toshkent: O'zbekistan Milliy ensiklopediyasi, 2009. - 320 b.

Musurmonova Dilshoda Dadajon qizi
Mustaqil izlanuvchi shaxs

Annotatsiya: *Ushbu maqolada: Ustozlarning jamiyatdagi o'rni, Yaxshi o'qituvchi qanday bo'ladi, Ustozlarning hayotimizdagi ahamiyati yoritildi.*

Kalit so'zlar: *ustoz, muallim, hayot, sabr, matonat, jamiyat.*

Ustozlar biz uchun yaratgan tomonidan beriladigan alohida ne'matdir. Aynan ular millatni ulug'likka yetaklaydilar, insonni yetuk qiladilar va dunyoni yaxshi tomonga o'zgartiradilar. Aynan o'qituvchilar bizga qalam qilichdan muhimroq ekanligini o'rgatadi. Ular jamiyatda hurmatga sazovordir, ular insonlarning turmush darajasini oshiradi. Ular odamni tarbiyalaydi va insoniy fazilaylarni o'rgatadi, yaxshi jamiyat qurishga hissa qo'shadi.

Ustozlarning jamiyatdagi o'rni

Ustozlar jamiyatga va shogirdlar, o'quvchilar hayotiga katta ta'sir ko'rsatadi. Ular, shuningdek, ota-onasida hayotida katta ahamiyatga ega, chunki ota-onalar o'z farzandlari uchun o'qituvchilardan ko'p narsani kutishadi. Biroq, har bir sohada bo'lgani kabi, yaxshi ham, yomon ham ustozlar bor. Yomon o'qituvchilar unchalik ko'p bo'lmasa-da, ularning soni sezilarli. Yaxshi ustoz yomon ustozda bo'limgan fazilatlarga ega. Yaxshi ustoz yaxshi jamiyat tuzsa, yomoni o'sha jamiyatni buzadi. Yaxshi ustoz o'quvchini kasbga, ilmga bo'lgan mehrini oshirsa, yomoni uni batamom yo'q qilib yuborishi mumkin.

Yaxshi o'qituvchi

Yaxshi ustozni topish qiyin emas, lekin qayerga qarash kerakligini bilish zarur. Yaxshi o'qituvchilar ta'lif berish uchun oldindan yaxshi tayyorgarlik ko'rishgan bo'ladi. Maksimal mahsuldarlikni ta'minlash uchun ular har kuni o'z harakat rejasini tayyorlaydilar. O'qituvchilar hamma narsadan, xususan, ular ixtisoslashgan fanlardan juda ko'p bilimga ega. Yaxshi o'qituvchi o'z bilimini doimiy ravishda kengaytirib boradi va o'z o'quvchilariga yaxshi, zamon talabiga mos ta'lif berishda davom etadi.

Xuddi shunday, yaxshi o'qituvchi har qanday qiyinchilikda bizga yordam beradigan do'stga o'xshaydi. Yaxshi o'qituvchi o'ziga xos va umumiy bo'limgan individual o'quv jarayonini yaratadi. Bu talabalarni mavzuni yaxshiroq o'rganishga undaydi. Boshqacha qilib aytganda, yaxshi o'qituvchi o'z o'quvchilarining samarali o'qishini va yaxshi baho olishini ta'minlaydi.

Eng muhimi, yaxshi o'qituvchi - bu nafaqat ilmiy ko'rsatkichlarimizga, balki umumiy rivojlanishimizga e'tibor qaratadigan kishi. Shundagina o'quvchi haqiqatan ham o'sishi mumkin. Shunday qilib, yaxshi o'qituvchilar o'z o'quvchilarining muammolarini tushunishadi va ularni to'g'ri hal qilishga harakat qilishadi.